

Autor: San

V detailní a přínosné předmluvě Milana Nakonečného vyznívají filosofická díla italského barona Julia Evoly – v duchu kulturního pesimismu – jako ožehavá a konfliktní, pro mnohé pokud ne rovnou konfliktní a pohoršující, pak přinejmenším „extrémní“ a „nestandardní.“ My se však už tuhé potravu bát nemusíme, mlíčku jsme odrostli, takže nám jeho aristokratismus, tradicionalismus a antiintelektualismus připadne co hutný hodokvas. Evola ovšem patří i k otcům okultury, neboť jeho rozsáhlé dílo zahrnuje mj. pojednání o umění, filosofii kultury, západním i východním esoterismu a politice.

Julius Evola se narodil v Římě roku 1898 v patricijské katolické rodině sicilského původu a prožil, vychováván jezuity, velmi bouřlivé mládí od básnických, malířských a dadaistických počátků přes zabývání se východní mystikou, hermetismem a dokonce i přes experimentování s drogami a magií až k novopohanskému tradicionalismu a politickému extremismu.

Jaký byl rok 1898? Nejvyšší soud Spojených států pomohl v případě *Holden vs. Hardy* prosadit zákon státu Utah omezující počet pracovních hodin horníků, tavičů a dělníků v rudném průmyslu, čímž se osvědčil jako legitimní politická síla. V Polsku narozená Marie (Marja) Curie-Sklodovská, 31-letá vědkyně v oblasti fyziky a chemie, se svým manželem Pierrem, 39 let, objevila a izolovala radium, první významný radioaktivní prvek (už dříve téhož roku spolu objevili vysoce radioaktivní a nestabilní prvek, který nazvali polonium, pojmenovaný na počest její vlasti – Polsko). Wilhelm Wien objevil, že katodové paprsky jsou tvořeny rychle se pohybujícími záporně nabitými částicemi (elektrony). V roce 1898 zkoumal tzv. kanálové paprsky, které jsou složeny z kladně nabitých částic. Wien pozoroval a

měřil vychýlení těchto paprsků v elektromagnetickém poli. V Basileji umírá Johann Jakob Balmer, který v roce 1885 našel empirický vztah pro vlnové délky čar (tzv. Balmerova řada) a odvodil jednoduchý matematický vztah mezi frekvencemi světla emitovanými vodíkem (na jeho práci navázal v roce 1913 Niels Bohr). První uvedení orchestrální suity *Pelléas and Mélisande* Gabriela Fauré podle hry Maurice Maeterlincka (1893). Henry James píše svůj román *Utažení šroubu* (*The Turn of the Screw*, 1898), hororový příběh o vychovateli, která propadne iluzi, že její svěřence pronásledují duchové. Francouzský novelista a básník Pierre Louÿs (28 let) vydal knihu *La Femme et le Pantin* (1898, *Žena a tahací panák, Žena a loutka*) a tento román posloužil jako předloha filmu Luise Buñuela *Tajemný předmět touhy* (*Cet obscur objet du désir*, 1977).

Temperament a současně hluboká kultivovanost nedovolila Evolovi dokončit vysokoškolské vzdělání a oženit se. Byl silně ovlivněn dílem Reného Guénona a krizi moderního světa (1927, česky *Krise moderního světa*, 2002) a Spenglerovým dílem *Zánik Západu* (1918 a 1922, česky 2010). Západ pro něj představuje „... rod vzrušených žvanilů, kteří pijí existenci a pobíhají za ní a chválí ‚praxi,‘ protože mají strach z mlčení a kontempace.“ Jeho předválečné dílo nutně muselo vzbudit pozornost italského fašismu a potom i německého nacismu. Po jistou dobu byl Evola ideovým fašistou, a v jistém smyslu i nacistou, i když nikdy nebyl členem italské fašistické strany. Důvěru nacistů ztratil, když proti jejich biologické teorii rasismu položil teorii kulturního rasismu: vyvolenou rasu netvoří primárně fyzické, ale duchovní znaky; hodnota rasy není v krvi, ale v duchu, a proto lze ve všech rasách najít vynikající jedince. Nacisté mu nakonec zakázali přednáškové turné po Německu a pro své rozpory s hlavním ideologem fašismu G. Gentilem ztratil i důvěru fašistů. Ostatně soud nad ním po jeho zatčení v roce 1951 vynesl osvobozující rozsudek – Evola byl zbaven obvinění z vychvalování fašismu.

Svůj kulturní pesimismus po válce dovršil dalšími dvěma knihami: *Lidé v ruinách* (1953) a *Jezdit na tygru* (1961). „Ruiny“ zde znamenají ruiny duchovních tradic, zdevastovaných válkou a „pokrokem“; nejvýraznějším symptomem úpadku Západu je dominance ekonomiky a techniky a s ní spojené utilitární myšlení, „útok peněz na duchovní život,“ **venezianismus**, kterému chybí „vnitřní hloubka“ a z něhož se vytratila olympejská mužnost.“

Evolovi byl ideově blízký Mircea Eliade, s nímž se několikrát setkal a udržoval s ním korespondenci, básník Gottfried Benn, blízkým přítelem mu byl Tristan Tzara, později Giovanni Papini a Filippo Tommaso Marinetti, futurista a představitel „intelektuálního fašismu,“ kromě blízkých přátel, s nimiž založil hermetickou skupinu *Ur*, jež se zabývala zkoumáním alchymických a magických praktik. Evolovými oblíbenci byli ti, které překládal do italštiny: mystikové J. Böhme, Eckhart, J. van Ruysbroeck, mytolog J. J. Bachofen, G. Meyrink, O. Spengler, O. Weininger, M. Eliade, R. Guénon, Ernst Jünger, D. T. Suzuki a řada dalších.

V epoše přechodu je *jízda na tygru* jedinou možností, jak se vymanit z područí jalovosti. Řečeno bez příkras: věk železný, věk *Technae*, kali-yugy, temný věk (A. Crowley) – jemu je vlastní klima rozkladu, přechod k nespoutanému a chaotickému stavu individuálních i

kolektivních sil, materiálních, psychických i duchovních, které byly v předcházejících obdobích různým způsobem vázány zákonem daným shora a působením (bytostí) vyššího řádu (srv. R. Steiner). Jejím symbolem je indická bohyně Kálí, která v předchozích obdobích „spala,“ byla tedy v těchto svých aspektech přítomna latentně, nyní je však zcela bdělá a činná. Další poukazem na tuto dobu může být odkaz na vládu Vodnáře, jehož atribut, voda, předznamenává „návrat všeho k tekutému, beztvaremu stavu.“

„Poušť roste,“ není tu žádná jiná civilizace, která by nám mohla sloužit jako opora[1], musíme sami čelit svým problémům. Inu, kromě obce nebeské jiných přátel nemáme.

Tam, kde jde o velmi citlivé jedince, vznikají existenční traumata a stavy, jež jsou nazývány „stavy přízračné existence,“ „degradace objektivní reality,“ „existenciální odcizení.“ Typický je příklad Rimbauda, Lautréamonta (jehož Maldoror říká, že „přišel k životu jako ke zranění a zakázal sebevraždě, aby ránu vyléčila“). Existovaly osamělé individualistické osobnosti, jako Jack London a také raný Ernst Jünger. Henry Miller píše o fenoménu ztělesněném a halasícím, syrovém projevu úzkosti, zuřivého zoufalství a nekonečné hrůzy, které se rozkládají za řídicí se fasádou“ (*Obratník raka*). Je zde pocit *tabula rasa*, kosmického ticha, ničeho, celé jedné epochy, jež byla smetena, mluví „prorok, který vidí konec jistého světa právě v okamžiku, kdy tento svět vzkvétá a září v apogeu své velikosti a své morové nákazy.“ Vzorem je „tučný optimismus měšťáka, tahle disciplína průměrného, normálního, tuctového člověka“ (P. van den Bosch). Ale přece „Duch je život, který sám řeže do života“ (F. Nietzsche). Nietzsche sám píše, že měl „pocit, že žije nebezpečně, a to neustále.“ ... „Mám pocit, že vlastně žiji vysoce riskantním životem – jsem jeden z těch strojů, které mohou vylétnout do vzduchu.“

Je však třeba poznamenat, že ani v samotné křesťanské oblasti nechyběly na okraji johanitské mystiky zmínky o jakési budoucí epoše vyšší svobody, takzvaném „třetím věku,“ věku Ducha, který vystřídá věk Otce a Syna. Podle učení Merežkovského se „v prvním carství Otce, Starém Zákoně, ukázala moc Boží jako pravda; v druhém carství Syna, Novém Zákoně, ukázala se pravda jako láska; v třetím a posledním carství Ducha, v Přicházejícím Zákoně, ukáže se láska jako svoboda.“ Slovy známého paradoxu Comte de Fénelon, umístěného do úvodu *Knihy Zákona* Aleistera Crowleyho: „Absolutní vláda státu bude funkcí absolutní svobody každé individuální vůle.“

Ke spojení s Bohem je nutno překlenout „dvě propasti“. Člověk je rozštěpen na „ducha“ a „tělo“. V přicházejícím „království Třetího Zákona“ se uskuteční vyšší jednota: „Tělo“ se stane svatým[2] a splyne s „duchem“ – spojí se „horní propast“ s „dolní“[3], a tak zmizí věčná antinomie: Kristus a Antikrist, Osiris a Set.

Pro románovou trilogii *Kristus a Antikrist* formuluje myšlenku „třetí říše,“ tedy říši kultury založené na původním křesťanství, říši Ducha Svatého. Merežkovskij nazývá sebe a své současníky „žreky zavržených bohů“ a tuší příchod básníků nových, které nadšeně vítá: „Nechť nastoupí noví proroci! Nechť přijdou větší pěvci, ještě neznámí světu! Tobě, božský básníku, odevzdáme svou lyru!“[4]

Ve stejné myšlenkové linii pokračovali ti, kdož si říkali „Bratři svobodného Ducha,“ když

proklamovali „anomii,“ osvobození od zákona, od dobra i zla, kam může v zásadě vyústit i filosofie mistra Eckharta, pokud se jí dobře rozumí.

V oblasti názoru na svět se tudíž jedná o koncepci reality, osvobozenou od kategorií dobra a zla, jejíž základ však není naturalistický či panteistický, ale metafysický. Bytí nezná dobro ani zlo, stejně jako je nezná velký zákon věcí a Absolutno. Teistická teodicea vnímá myšlenku „velké ekonomie,“ v níž je obsaženo i zlo a není to nic jiného, než zvláštní aspekt vyššího řádu, přesahujícího malé lidské kategorie jednotlivce a kolektivu jednotlivců.

„Jiný svět“ je *jiná* realita, je to jiná dimenze reality, kde to, co je reálné, získává, aniž by bylo negováno, absolutní význam v nepostižitelné nahotě čistého bytí. Takový je tudíž v epoše rozkladu esenciální základ představy života, vhodného pro člověka ponechaného sobě samému, který musí prokázat svou sílu. Být v centru či se dostat do centra sebe sama, konstatovat či objevit nejvyšší identitu se sebou, je nezbytnou podmínkou. Pocítit v sobě dimenzi transcendentna a ukotvit se v ní jako dveřní závěs, který zůstává pevný, i když se dveře otevírají a zavírají ve větru (metafora mistra Eckharta). Od tohoto okamžiku se každé „vzývání“ a každá modlitba stávají existenciálně nemožnými.

Konečně i existenciální důsledky katastrofických kolektivních zkušeností, jakými jsou totální války se vším jejich chladným ničením, působí „odlidštění,“ redukuje stále více to, co mělo včera svou váhu jako odlišné, „osobní,“ subjektivní, libovolné, intimní.

Výjimečným způsobem osvětlil tyto procesy Jünger ve svém spise *Der Arbeiter*. Tvrdí, že v současném světě zaujme místo jedinice „typ.“ Dojde k celkovému ochuzení individuálních rysů a způsobu života jednotlivců, k rozpadu „kulturních,“ humanistických a osobních hodnot. Připomíná vám to Musilova *Muže bez vlastností?* Výsledkem bude tudíž sériový prázdný člověk, jakýsi *Pan Teste* (1929) Paula Valéryho, ten, který odpovídá standardizaci, ploché uniformitě, tomu, co je „maskou“ v negativním smyslu tohoto slova, bezvýznamným libovolně násobitelným produktem. Tedy to, co dnes běžně vidáme.

Zdá se, jakoby Evola přesně předvídal, kam západní civilizace – my dnes s ní – spěje. Tento proces, výklad a východisko předkládá v kapitole *Rozklad jedinice*. Jedinec jako bojovník může čelit pouze tím, že přejde do nové formy existence, pokud nechce být nejen fyzicky, ale hlavně duchovně zlomen. Tuto novou formu charakterizují dva elementy: v první řadě krajní střízlivost a objektivita (A. Crowley: „Pochybuj, i když pochybuješ.“) a dále schopnost jednat a udržet se na nohou, čerpaná z hlubinných sil, jež přesahují kategorie „jedinice“ (přimknutí se k vznešeným egregorům), ideály, „hodnoty“ a cíle buržoasní společnosti. Zde je podstatné přirozené snoubení života s rizikem, k němuž dochází za hranicemi pudu sebezáchovy, přičemž uvažujeme také o situacích, kdy samotné eventuální fyzické zničení (srv. *mors justi* a *eroto comatose* nebo *Liber Jugorum*) je paralelní s dosažením absolutního smyslu existence a kdy se tak uskuteční „absolutní osobnost.“ V tomto případě můžeme hovořit o mezní formě *jízdy na tygru*. Anonymní akce, jež se odehrávaly na samotných hranicích fyzického života, jsou symbolem tohoto stylu. Jünger dospěl ke zjištění, že prostřednictvím procesů tohoto druhu mají často tendenci se formovat a vyčleňovat lidé určitého nového typu. Lze je rozeznat nejen podle chování, ale už i podle fyzických rysů, podle „masky.“ Tento moderní

typ má destrukci v sobě, nelze jej již chápat v rámci pojmu „jedinec,“ jsou mu zcela cizí hodnoty „humanismu.“ Viděli jste takto hauptsturmführera Amona Götha ve scéně filmu Schindlerův seznam, kde z balkonu své vily v Płaszówě střílel z pušky?

Tváře mužů a žen, jež skutečně nabývají charakteru masek, „kovových masek u mužů, kosmetických masek u žen,“ gesta a výraz, v nichž se stále více objevuje něco jako „abstraktní krutost,“ a to stejným tempem, jakým se rozšiřuje prostor, který v dnešním světě zabírá to vše, co je spojeno s technikou, číslem a geometrií, a vše, co se týká objektivních souvislostí. Tak před námi defilují všichni superhrdinové s maskami – *Iron Man, Batman, Spiderman, X-Men*, ale i starší postavy jako *Maska červené smrti*.

Člověk má tendenci stát se bytostí bez tváře (srv. Čapkovu postavu Princezny z *Krakatitu*), anonymním příkladem kolektivní průměrnosti. Jak kultura vytváří strojové, anti-humánní umění, tak také společnost produkuje utilitářskou, instituční ne-entitu, depersonalizovaného pomocníka makrostroje.“[5]

To, co převažuje a určuje směr vývoje, jsou a stále více budou pasivní destrukční procesy, které mohou vést pouze ke vzniku odpudivé uniformizace, „typizace“ bez hlubinné dimenze a jakékoli „metafysiky,“ definované na nižší úrovni existence, než je úroveň jedince a osobnosti, již sama o sobě problematická. Klasickými příklady na toto téma se staly knihy a filmy jako *1984* G. Orwella a *451° Fahrenheita* Raye Bradburyho a Françoise Truffauta.

Mezní formě rozkladu poznání odpovídá Einsteinova teorie relativity, kdy laik věří, že se hovoří o relativitě, že tato nová fyzikální teorie zničila veškerou jistotu a téměř uzákonila pirandellovské „je to tak, když myslíte.“ Za rozvahu stojí i otázka, zda nepředjala i samotné koncentrační tábory a holokaust (nacismus jako vrchol relativity?) tím, že zrelativizovala vše, dokonce i magii. Aleister Crowley v knize *Vize & Hlas* parafrázuje klasický hermetický axiom až ke vtipu, když jej doplňuje otázkou: „A co je nahoře a co je dole?“

Julius Evola podněcuje dnes i proto, že se nebál vstoupit na pole vědy a vztáhnout k ní své teorie. „Pokud jde o kvantovou teorii,“ říká, „zdá se nám, že se dostáváme do světa kabaly. Kvanta záření netvoří spojitou sérii, po trojce přirozeně následuje čtyřka, pětka atd. Tady ale musí po trojce skočit na jiné číslo, ale stalo se toho ještě mnohem víc.“ Došlo k jinému paradoxu, a sice že bylo nutno se vzdát experimentálního ověřování. „Místo“ a „impuls“ spolu funkčně souvisí a získat jisté hodnoty znamenalo nahradit experiment takzvanou „vlnovou funkcí.“ Toto je z intelektuálního hlediska zákulisí atomové éry, jež byla paradoxně zahájena *paralelně s likvidací jakéhokoli poznání ve vlastním slova smyslu*. Heisenberg to explicitně připustil v jedné své knize: jedná se o formální vědění, uzavřené v sobě, maximálně exaktní ve svých praktických důsledcích, ale nelze zde už mluvit o poznání „reality.“ Pro moderní vědu není, jak říká, „již předmětem výzkumu objekt o sobě, ale příroda v závislosti na problémech, jež člověk řeší,“ pročež logickým závěrem je, že v takové vědě „člověk potkává jen sám sebe“ (*sic!*).

Prohlásili-li jsme Evolu za otce moderní okultury, pak nelze minout kapitolu *Moderní hudba a jazz*. Zaujmu tu kritické šlehy k počátkům elektronické hudby, když zmiňuje dnes již

klasického Johna Cage. Podobně jako nacisté jde proti jazzu, ale vidí za ním devalvovaný magický rituál. „Polymetrická struktura, vypracovaná takovým způsobem, že statické akcenty, které vyznačují rytmus, jsou ve stálé závislosti na extatických akcentech, takže speciální rytmické konfigurace vytvářejí napětí, jež má „živit nepřetržitou extázi.“ Stejná struktura se v podstatě zachovala v celé tzv. „synkopované“ jazzové hudbě. Jsou to jakási zastavení, která mají tendenci uvolňovat energii či vyvolat impuls. V afrických rituálech byly touto technikou naočkovány do těl tanečníků určité bytosti, nazývané *oriša* u Jorubů nebo *loa* a *vúdu* z Haiti, které nahrazovaly tanečnickou osobnost a „osedlaly“ jej.

Závěrem pár obzvláštních myšlenek. Je znám Nietzscheův výrok: „Nikoliv pro budoucnost musíš sázet, nýbrž směrem vzhůru. Pouze takto můžeš mít užitek ze zahrady manželství.“ To se vztahovalo k myšlence, že člověk o sobě je pouhou tranzitivní formou, jejímž úkolem je pouze připravovat zrození „nadčlověka,“ být připraven se tomu obětovat a ustoupit stranou v okamžiku, kdy k tomu dojde. Manželství tedy nemá soužit k „horizontální“ reprodukci, k reprodukci dopředu, k prostému *bezduchému* plození, ale k reprodukci *logogenetické*, „vertikální,“ směrem vzhůru, a tak přispět k pozdvižení vlastní linie.

Nedostatek idejí vede Západ k tzv. „druhé religiozitě“ (viz stejnojmenná kapitola), o níž Evola píše v reakci na (právě i česky vydané) dílo *Zánik Západu – Obrisy morfologie světových dějin* Oswalda Spenglera. Obzvláště tam, kde se nejedná o pouhé duševní stavy a o teorie, tam, kde je morbidní zájem o senzaci a okultismus provázen evokačními praktikami a otevíráním podzemních vrstev lidské psychiky, jako je tomu v případě spiritismu a dokonce i psychoanalýzy, lze, podle Guénona, hovořit o „škvírách ve velké zdi,“ tedy o nebezpečných trhlinách v oné ochranné hradbě, která přece jenom v každodenním životě chrání každého normálního jedince, jenž si zachoval střízlivou mysl, před působením reálných temných sil, skrytých za fasádou světa smyslů a pod prahem uvědomělých a formulovaných lidských myšlenek. Z tohoto hlediska představuje tudíž neospiritualismus dokonce větší nebezpečí než materialismus či pozitivismus, které alespoň svou primitivností a intelektuální krátkozrakostí posiluje onen sice omezující, ale současně ochranný val. A vzpomeňte varování H. P. Lovecrafta v samotném úvodu *Volání Cthulhu*.

Knihu doprovází pár interview s Juliem Evolou, nejzajímavější je to anonymní z časopisu *Ordine Nuovo* z roku 1964, zejména pak samotný jeho závěr: „... Není nutné říkat, že pokud by existoval pro takový celek vůdce, jemuž bych mohl připsat vyšší autoritu, neváhal bych jej uposlechnout.“

Právě tak i doslov Massima Libardiho uvádí řadu pozoruhodných detailů z Evolova života. Jedním z nich je zpráva o neuskutečněné sebevraždě, aby v roce 1921 „vyléčila ránu uštědřenou životem.“ Evola se odvrací od svého uměleckého období a počíná se to filosofické. V roce 1934 odjel do Německa studovat vývoj Hitlerovy revoluce, ale Hitler a jeho hnutí jej zklamalo, protože v něm chyběl duchovní základ a tudíž síla nutná k realizaci skutečné obnovy evropského ducha. Na druhé straně jej však přitahuje radikálnost nacistických vizí a považuje každopádně nacismus za formu vzkříšení tradice v současných historických podmínkách. Zvláštní je, že Libardi přes osvobozující rozsudek, jímž byl Evola zbaven obvinění z vychvalování fašismu, píše, že „byl také spolupracovníkem německých

tajných služeb a jeho vztah k nacismu je ještě složitější, než může být na tomto místě vyloženo.“ Evola viděl společnost jako „hluboce nerovnoprávně budovaný organismus, organizovaný do uzavřených kast, založených na duchovním chování a nikoli na biologickém srovnávání.“

Byl rovněž autorem první studie, ještě před C. G. Jungem, která interpretovala alchymii symbolickým způsobem.

V posledním roce války žil Evola ve Vídni, kde pracoval jako výzkumník SS Ahnenerbe, a „pro pouhou výzvu osudu“ se odvážil procházky během bombardování, které město postihlo. „Tato věc nebyla bez souvislosti s normou, jíž jsem se již delší čas řídil, a sice nevyhýbat se nebezpečím, ale naopak je vyhledávat ve smyslu mlčenlivého zpytování osudu.“ Byl odmrštěn tlakovou vlnou a zranění míchy mu způsobilo trvalé ochrnutí dolních končetin. Teprve v roce 1948 byl prostřednictvím Mezinárodního červeného kříže převezen nejprve do Bologne a pak v roce 1951 do Říma. V posledních letech žil z penze válečného invalidy, překládal a psal články. Julius Evola zůstává z mnoha důvodů *zakázaným filosofem* a charakterizuje ho „osamělost, hereze, odlišnost, neorganičnost a autonomie uvnitř fašistické kultury.“

Zemřel svobodný a bezdětný 11. června 1974 v Římě a jeho popel byl uložen do otvoru v ledovci Mt. Rosa.

Poznámky:

- [1] H.R.Z: *Osa – pilíř – mez – hranice*. Revue HORUS, Solstitium Aestatis 1991. Horus, Brno 1991. [2] Srv. článek Timothy O'Neill: *Plamen ve svaté hoře. Poznámky ke svatosti těla, teorii emanací a západní cestě těla*. Revue HORUS. Horus, Brno 1995.
- [2] Srv. článek Timothy O'Neill: *Plamen ve svaté hoře. Poznámky ke svatosti těla, teorii emanací a západní cestě těla*. Revue HORUS. Horus, Brno 1995.
- [3] Viz úvahy kabalistů o spojení Horní svatyně s Dolní svatyní.
- [4] Úryvek z eseje *Okultura – Historický nástin z připravované knihy San: Okultura*.
- [5] Úryvek z eseje *O automobilové kultuře aneb Eros ex machina*. *Svatá Technae z připravované knihy San: Okultura*.

Julius Evola: *Jezdit na tygru. Základní orientace v epoše rozkladu*
308 stran, nakladatelství Triton, Praha 2009, vydání první, vázané
ISBN 978-80-7387-259-5

Článek *Aktivní neosobnost heroického realisty: Julius Evola – otec moderní okultury* vyšel původně na stránkách Okultura.cz. Knihu Julia Evoly: *Jezdit na tygru* je možné objednat v knihkupectví Alembiq.